

Viðauki Alþjóðavæðing fjármálakerfisins krefst sífelldrar aðlögunar í starfsemi Seðlabanka Íslands.

Alþjóðavæðing bankanna hefur leitt til breyttra vinnubragða í Seðlabankanum og aukinna samskipta við innlenda sem erlenda samstarfsaðila og frekari breytinga er þörf. Nefna má nokkur viðfangsefnanna sem Seðlabanki Íslands stendur frammi fyrir:

- Hugsanlegt endurmat á varúðarreglum bankans. Samkvæmt heimildum í lögum bankans setur hann reglur um lausafjárhlutfall og gjaldeyrisjöfnuð lánastofnana sbr. lýsingu á bls. 83. Þessar varúðarreglur eiga aðeins við um innlendar lánastofnanir, þ.e. móðurfélög en ekki samstæðu. Engar sérstakar takmarkanir eru í gildi um viðskipti innan samstæðu sem geta haft áhrif á efndir þessara varúðarreglna.
- Umfangsmeiri greining á fjármálastöðugleika. Íslenska fjármálakerfið er orðið berskjaldaðra fyrir áföllum sem eiga upptök sín á erlendum mörkuðum. Efla þarf greiningu áhættuþátta sem þessu tengjast. Sem dæmi um viðbrögð við þessari þróun má nefna að seðlabankar á Norðurlöndunum skiptast nú reglulega á upplýsingum um stöðugleika fjármálakerfisins í heimalöndum sínum vegna þess að einstakir bankar starfa nú í fleiru en einu Norðurlandanna. Slíkt upplýsingaflæði er orðið mikilvægara en áður fyrir greiningu fjármálastöðugleika á Íslandi.
- Aðlögun í söfnun tölfraðilegra gagna. Eftir því sem viðskipti verða alþjóðlegri verður vandasamara að safna og meta tölfraðileg gögn lánastofnana. Svo að dæmi sé tekið er upplýsingum um lánveitingar til erlendra aðila ekki nægilega vel skipt niður eftir löndum, atvinnugreinum og öðrum þáttum. Eins getur verið óvíst hvort viðskipti ber að telja innlend eða erlend. Því hefur reynst erfiðara en áður að meta hversu mikill hluti útlánaþenslu hefur bein áhrif á íslenskt hagkerfi.
- Aukin þörf á að vaka stöðugt yfir framvindunni og rækta sambönd. Atburðarásin er orðin hröð og breytingar tíðar og á stundum getur verið erfitt að ráða í hvert fjármálamarkaðir og stofnanir stefna. Reglulegar samræður við lykilaðila á markaði eru snar þáttur í starfsemi seðlabanka en sjaldan

nefndur. Styrking tengsla bankans við aðra seðlabanka er af sama toga sem og samskipti við matsfyrirtæki, Alþjóðagjaldeyrissjóðinn, OECD o.s.frv. Eftir því sem erlendar skuldir og eignir þjóðarbúsins vaxa eykst mikilvægi upplýsingagjafar og reglulegra samskipta við þessa aðila.

- Viðunandi gjaldeyrisforði Seðlabankans. Seðlabankinn þarf jafnan að ráða yfir viðunandi gjaldeyrisforða og stuðla þar með að traustri lausafjárstöðu hagkerfisins út á við. Trúverðugleiki og greiður aðgangur að fjármagnsmörkuðum eru mikilvægir þættir í þessu samhengi.
- Lánveitingar til þrautavara og áfallstjórnun yrðu erfiðari viðfangs ef til kæmi. Aðstæður og atburðir sem upp gætu komið í fjármálakerfinu eru flóknari og umfangsmeiri en áður. Einnig hefur þeim fjölgað sem e.t.v. yrði að eiga samskipti við bæði innanlands og utan. Í þessu sambandi má nefna að ef banki á Norðurlöndunum þarfnast lánveitingar til þrautavara og hefur aðsetur í fleiri en einu landanna getur samkomulag seðlabanka á Norðurlöndunum um viðbrögð við fjármálaáföllum¹ átt við.
- Aukin sérfræðiþörf innan Seðlabankans. Bankinn þarf á sérfræðingum að halda með þekkingu á því viðskiptaumhverfi sem alþjóðleg fjármálafyrirtæki starfa í og á þeim lögfræðilegu ágreiningsatriðum sem upp geta komið.

Mikilvægt er að geta metið og skilgreint helstu áhættuþætti til að viðhalda stöðugleika fjármálakerfisins. Það sem hins vegar gerir áhættumat erfitt er að setja í samhengi ólíklega atburði og áhrif þeirra á hagkerfið. Þegar banki teygir anga sína til margra landa, verða möguleg áhrif á innlent hagkerfi óljósari. Í þessu samhengi er því mikilvægt að geta gert sér grein fyrir helstu áhættuþáttum sem snúa að bönkum. Við útfærslu á eiginfjárhlutfalli skv. Basel II-staðlinum verður tekið á útlánaáhættu, markaðsáhættu og rekstraráhættu, en óljósara virðist hvernig taka eigi á

1. www.seðlabanki.is/uploads/files/Afallasamkomulag.pdf

lausafjárahættu. Þar að auki fullyrða sumir sérfræðingar að það sé lausafé sem ver banka og stöðugleika fjármálakerfisins fyrir óvæntum atburðum en ekki eiginfjárhlutfall þeirra eitt og sér.² Seðlabankinn og Fjármálaeftirlitið (FME) fylgjast reglulega með lausafjárhlutfalli íslenskra banka. Þegar starfsemi íslenskra banka er orðin umtalsverð á erlendra grund geta Seðlabankinn og FME átt erfitt með að sjá fyrir lausafjárskort í bankakerfinu sem t.d. erlendur dótturbanki gæti valdið. Að þessu leyti gæti reynst erfiðara að koma í veg fyrir lausafjávanda í eigin hagkerfi.

Samkvæmt lögnum um fjármálafyrirtæki, sbr. t.d. 104. gr., gilda mörg varúðarákvæði laganna, þ.m.t. ákvæði 83. gr. um laust fé, bæði fyrir einstök fjármálafyrirtæki og samstæðu fjármálafyrirtækja og dótturfyrirtækja. Í reglum um stórar áhættuskuldbindingar fjármálafyrirtækja sem byggðar eru á tilskipun 2000/12 er gert ráð fyrir að ekki sé hámark á skuldbindingum milli móður- og dótturfélaga enda séu viðkomandi félög í samstæðu. Í þessu sambandi má benda á að samkvæmt núgildandi ákvæðum í Danmörku er ekki hámark á áhættuskuldbindingum frá móðurfélagi til dótturfélags, enda séu félögin innan samstæðu, en hins vegar er óheimilt að lána frá dótturfélagi til móðurfélags nema með samþykki danska fjármálaeftirlitsins. Nefnd á vegum viðskiptaráðuneytis er að vinna að innleiðingu ákvæða tilskipunar 2002/87 um viðbótareftirlit með fjármálasam-

steypum í íslenskan rétt þar sem ákvæði tilskipunarinnar eiga að taka gildi eigi síðar en í ársbyrjun 2005. Í þessari tilskipun er m.a. sérstakt ákvæði um viðbótareftirlit með viðskiptum milli fyrirtækja innan fjármálasamsteypu. Innleiðing á slíku ákvæði í íslensk lög og reglur mun stuðla að því að efla eftirlit með starfsemi fjármálafyrirtækja yfir landamæri.

Samvinna Seðlabankans og FME þarf að vera virk og aðlagast alþjóðavæðingu bankakerfisins. Samvinnan er skilgreind og mótuð í samstarfssamningi Seðlabanka Íslands og Fjármálaeftirlitsins.³ Erend útrás íslenskra banka kallar í sjálfu sér ekki á grundvallarbreytingar á samstarfi Seðlabankans og FME. Samráð og marghátuð upplýsingaskipti samkvæmt samningnum eru til staðar en búast má við auknum samskiptum og viðleitni til að formbinda samstarf við seðlabanka og fjármálaeftirlit í löndum þar sem dótturbankar og útibú íslenskra banka hafa aðsetur.

Þau málefni sem hér hafa verið nefnd eru mikilvæg fyrir virkni og öryggi fjármálakerfisins. Íslenska fjármálakerfið hefur hleypt heimdraganum, verður sífellt alþjóðlegra í starfsemi sinni og ríkisrekstur viðskiptabanka hefur verið aflagður. Þjóðin og atvinnulífið búa nú við kvikara fjármálakerfi en áður var. Seðlabankinn lagar starfsemi sína að þessum aðstæðum í samræmi við hlutverk sitt samkvæmt lögum.

2. C.A.E. Goodhard (2004), „Some New Directions for Financial Stability?”, *Per Jacobsson Lecture*, bls. 10-11.

3. www.seðlabanki.is/uploads/files/SamstarfssamningurSIFME.pdf